

«Согласовано»

ЗД по УВР У.Р.Багаева

« 31 » августа 2020г.

Принято

на педагогическом совете № 1

« 30 » августа 2020г.

«Утверждаю»

Директор Ж.Ш.Пибилова

« 30 » августа 2020г.

Рабочая программа
по родному языку (осетинский)
на 2020-2021 учебный год.

Класс: « 6 »

Количество часов в неделю: 2

Количество часов в год: 68

Используемый учебник: Ирон æвзаг" Коқайты Ларисæ

Учитель: Дзгоева М.П.

Кусæн программæ мадæлон æвзагæй 6 кълас

Æмбарынгæнæн фыстæг

Предметы актуалондзинад

Æвзаг у адæмы уд æмæ зонд: цалымæ сæвзаг цæра, уæдмæ цæрынц адæм дæр, рæзы æмæ фидар кæны сæ национ культурæ, сæ национ хисæмбарынад. Уымæн ауыдынц ирон сæвагыл нæ дзыллетæ æмæ уымæн домынц, цæмæй мадæлон сæваджы кад нæ адæмы сæхсæн бæрзонддæр ист æрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа йæ ахуыр кæныны хъуыддаг. Уыцы хæстæ сæххæст кæны скъола.

Ирон æвзаг у нæ республикæйы паддзахадон æвзагтæй иу, ирон адæмы мадæлон æвзаг. Куыд уырыссаг, афтæ ирон æвзаг дæр у **филологон циклы** иу хай æмæ рæзын кæны скъоладзауы коммуникативон культурæ, æххуыс ын кæны йæ ныхасы рæзтæн, уæрæх ын кæны йæ дунембарынад, хъомыл æй кæны нæ адæмы хуыздæр традицитæ æмæ æгъдæуттыл. Ирон сæваг ахуыр кæнын, уымæй, куыд æмбæлы, афтæ пайда кæнын у стыр ахъаз фæсивæды патриотизмыл хъомыл кæнын, фидæны сæхсæнад аразджытæ цæттæ кæнын хъуыддаджы. Мадæлон сæваг зонын у нæ культурæйы ахсджиагдæр фæрæзтæй иу.

Ирон æвзаг ахуыр кæныны нысантæ:

- ахуырдаутæн æваджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ раттын; бацамонын, алы адæмæн дæр йæ æвзаг йæ национ хæзна кæй у, хъахъхъæнын æй кæй хъæуы;
- ахуырдауты дзырдæт æмæ грамматикон зонындзинæдтæ фæхъæздыгдæр кæныныл бакусын;
- дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл бакусын, скъоладзауты коммуникативон арæхстдзинæдтæ æмæ зонындзинæдтæ фæуæрæхдæр кæнын;
- литературон æваджы нормæтимæ базонгæ кæнын, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæныныл ахуыр кæнын.

Ирон æваджы 6 къласы ахуырадон программæ арæзт у:

- Уæрæсейы Федерацийы закъон «Ахуырады тыххæй»;
- Ног ахуырадон стандарттæ;
- Цæгат Ирыстон-Аланийы модернизацийы комплексон проект;
- Ирон национ ахуырады концепци ;
- Приоритетон национ проект «Нæ ног скъола»;
- Республикон программæ «Ирон æвзаг æмæ литературæйы программæ 1-11 кълæстæн»; йæ автортæ: **Тахъазты Харум, Дзампарты Ларисæ, Дзодзыккаты Зæидæ, Цопанты Ритæ.**
- «Ирон æваджы чиныг» 6 кълас, автор: **Багаты Никъала.** Дзæуджыхъæу «Ир», 2009

Программæ сфидар кодта Республикæ Цæгат Ирыстон – Аланийы Иумæйаг æмæ профессионалон ахуырады министрæд.

Регианалон базисон ахуырадон пъланмæ гæсгæ ирон æвзаг ахуыр кæнынæн 6 къласы дих гонд **70 сахаты** афæдзмæ, къуыримæ та - **2 сахаты.**

Стандартты домæнтæм гæсгæ арæзт программæтæ æмæ ахуыртæ «филологи»-йæ арæзт у ахæм уагыл.

Мадæлон æвзаг:

- 1) ныхасы хуызтæй (хъусын, кæсын, дзурын, фыссын) арæхстджындæрæй пайда кæныныл куыстмæ;
- 2) æвзаджы ахадындзинад адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон рæзты, ахуыры æмæ хиуыл куысты бацамонынмæ (бамбарын кæнынмæ);
- 3) мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæй пайда кæнынмæ арæхсын;
- 4) æвзаджы тыххæй наукон æмæ системон зонындзинæдтæ раттынмæ; æвзаджы хæйтты æмæ иуæгты бастдзинад бацамонынмæ; лингвистикайы бындурон æмбарындæтæ, æвзаджы иуæгты æмæ сæйрагдæр грамматикон категоритæ базоннынмæ;
- 5) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) дзырдбæстыты æмæ хъуыдыйæдты синтаксисон анализ, тексты иумæйаг æвзæрст бацамонынмæ, пайда сæ кæнынмæ;
- 6) дзырдурт хъæздыг кæныныл куыстмæ; ныхасы уавæр æмæ стильмæ гæсгæ, хъæугæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ æргом кæныныл куыстмæ;
- 7) æвзаджы сæйрагдæр стилистикон æмæ лексикон-фразеологион фæрæзтæй, литературон æвзаджы нормæтæй (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион), ныхасы этикетон нормæтæй пайда кæнынмæ арæхсын; дзургæ æмæ фысгæ ныхас аразгæйæ сæ пайда кæнын зонынмæ; хи ныхасы аивдзинад æмæ хъæздыгдзинадыл кусынмæ;
- 8) мадæлон æвзаг адæмы стырдар хæзнатæй иу кæй у, уый æнкъарынмæ; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культурамæ бæрзонд цæстæй кæсынмæ.

Программæмæ гæсгæ мадæлон æвзаг ахуыр кæныны фæстиуджытæ сты ахæмтæ:

Удгоймагон (личностные) фæстиуджытæ:

- 1) скъоладзау хъуамæ бамбара, ирон æвзаг ирон адæмы национ-культурон хæзна кæй у, уый; мадæлон æвзаджы ахадындзинад стыр кæй у адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон гæнæнтæ райрæзынæн, удварн хъæздыгдæр кæнынæн;
- 2) бамбарын ирон æвзаджы эстетикон нысаниуæг; рæзын кæнын мадæлон æвзагæн аргъ кæнын, хи æвзагæй сæрыстыр уæвыны æнкъарæнтæ; ирон æвзаг ирон адæмы стырдар хæзнатæй иу кæй у, уый бамбарын; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культурамæ бæрзонд цæстæй кæсын фæцалх уæвын;
- 3) ныхас кæнгæйæ, ирон æвзаджы дзырдурт æмæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнын; хи ныхасмæ хъус дарын.

Метапредметон фæстиуджытæ сты:

- ныхасы хуызтæй пайда кæнынмæ арæхсын: хорз æмбарын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы мидис (ныхасы сæр, тексты темæ, сæйраг хъуыды; сæйраг æмæ уæлæмхасæн информаци);
- стилистикон æгъдауæй æмæ сæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи у, ахæм тексттæ кæсын зонын (æвзаргæ каст, æмбаргæ каст æмæ æнд.);
- бакаст æрмæгæй (Интернетæй, дзыллон информацион фæрæзтæй, ахуырадон компакт-дисктæй) хъæугæ информаци равзарын зонын, алыхуызон дзырдурæттæй пайда кæнынмæ арæхсын;
- арæхсын темæмæ гæсгæ æрмæг сæмбырд кæнынмæ, раст фæткыл æй равæрынмæ; хибарæй хъæугæ информаци ссарынмæ;
- алыхуызон тексты мидис кæрæдзиуыл барын, сæ стилистикон æмæ æвзаджы хицæндзинæдтæ иртасын;

- текст хи ныхæстæй радзурынмæ, текстæн пълан бацæттæ кæнынмæ, конспект ныффыссынмæ, аннотаци бацæттæ кæнынмæ;
- ныхасы уавæрмæ гæсгæ аразын, сæ функционалон хуызтæ, стилистикон ахуырст æмæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи сты, ахæм тексттæ;
- тексты арæзмæ хъус даргæйæ, хи хъуыдытæ фысгæ æмæ дзургæ ныхасы хуызы æргом кæнынмæ;
- монологон ныхас (таурæгъ, æрфыст, тæрхон) аразынмæ; диалогон ныхасæй пайда кæнынмæ;
- хи ныхас аразын литературон æвзаджы орфоэпион, лексикон, грамматикон, стилистикон нормæтæм гæсгæ; фысгæ ныхасы пайда кæнын орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæй (нормæтæй);
- дзургæйæ ныхасы этикетон нормæтæм хъус дарын;
- ахуырты рæстæг хи ныхасы хъæд æмæ мидисмæ хъус дарын зонын, хи ныхасы рæдыдтытæ раст кæнынмæ арæхсын; хи арæзмæ тексттæ редакци кæнын зонын;
- ахуырты (урокты) рæстæг æмгæртты 'хсæн раныхас кæнынмæ арæхсын; арæхсын чысыл доклад кæнæ рефераты мидис рæргом кæнынмæ; диспутты æмæ быцæуты архайын зонын, хи хъуыдыйы растдзинад бафидар кæнынмæ арæхсын.

Предметон фæстиуджытæ сты:

- 1) æвзаджы сæйраг функцитæ иртасын; ирон æвзаджы паддзахадон нысаниуæг цæй мидæг ис, æвзаг æмæ адæмы культурæйы бастдзинад цы нысан кæны, мадæлон æвзаджы ахадындынад адæймаджы царды;
- 2) ирон æвзаджы наукон бындуртæ; ирон æвзагзонынады хæйттæ æмæ иуæгтæ, сæ бастдзинад;
- 3) лингвистикæйы бындурон æмбарынадтæ: лингвистикæ æмæ йæ сæйраг хæйттæ; æвзаг æмæ ныхас, дзургæ æмæ фысгæ ныхас; монолог, диалог æмæ сæ хуызтæ; ныхасы уавæр; хуымæтæг ныхасы, наукон, публицистикон, официалон-хъуыддаджы стильтæ; аив литературæйы æвзаг, ныхасы функционалон хуызтæ (таурæгъон, æрфыстон, тæрхон), текст, текстты хуызтæ; æвзаджы сæйраг иуæгтæ, сæ 'ууæлтæ æмæ хицæндзинадтæ, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын;
- 4) ирон æвзаджы лексикæ æмæ фразеологийы нормæтæ зонын, ирон литературон æвзаджы нормæтæ (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион) зонын, ныхасы этикетон нормæтæ зонын, раст сæ пайда кæнын;
- 5) æвзаджы сæйраг иуæгтæ æмæ грамматикон категоритæ зонын, иртасын сæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæнын;
- 6) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) зонын, дзырдбаст æмæ хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст, тексты иумæйаг æвзæрст кæнынмæ арæхсын;
- 7) лексикон æмæ грамматикон синонимтæ иртасын, хи ныхасы мидæг сæ пайда кæнын зонын;
- 8) мадæлон æвзаджы эстетикон функцитæ иртасын, аивадон литературон уацмысы текст æвзаргæйæ, ныхасы эстетикон ахуырст иртасын зонын.

Скъоладзауты арæхстдзинадтæ (компетенцитæ):

Коммуникативон компетенци (арæхстдзинад) амонь, цæмæй скъоладзаутæ арæхсой ныхасы хуызтæй (дзургæ, фысгæ, хъусгæ) пайда кæнынмæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ арæхсой сæ ныхас аразынмæ.

Æвзагон æмæ лингвистикон арæхстдзинад (компетенци) – зонын мадæлон æвзаджы наукон бындуртæ, ирон литературон æвзаджы норматæ; бакусын дзырдурт хъæздыг кæныныл, райсын грамматикон зонындзинæдтæ; æвзаджы иуæгтæн анализ кæнынмæ арæхсын, æвзаджы дзырдурттæй пайда кæнын зонын.

Культураæманынады (культуроведческая) компетенци – ирон æвзаг ирон адæмы культураймæ зонгæ кæныны фæрæз кæй у, уый æнкъарын; æвзаджы бастдзинад истори æмæ адæмы культураймæ зонын, ирон ныхасмы этикетон норматæ зонын, пайда кæнынмæ сæ арæхсын

Программæмæ гæсгæ, фыццаг хуызы арæхстдзинæдтæ (*коммуникативон арæхстдзинæдтæ*) скъоладзаутæм райрæздзысты, ныхасы рæзтыл бæлвырдæй чи фæзыны, уыцы фарстатæ ахуыр кæнгæйæ. Уыдон сты: «Ныхас æмæ йæ хуызтæ», «Ныхасы архæйдтытæ», «Текст», «Æвзаджы функционалон хуызтæ».

Æвзагон æмæ лингвистикон арæхстдзинæдтæ райрæздзысты æвзаджы хæйттæ «Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ», «Фонетикæ æмæ орфоэпи», «Графикæ», «Морфемикæ æмæ дзырдарæзт», «Лексикологи æмæ фразеологи», «Морфологи», «Синтаксис», «Ныхасы культурæ», «Растфыссынад: орфографи æмæ пунктуаци» ахуыр кæнгæйæ.

Æвзаджы фæрцы адæмы культураймæ базонгæ уæвынаен æххуыс у программæйы хай «Æвзаг æмæ культурæ», кæцыйы фæрцы æргомгонд цæудзысты æвзаджы бастдзинæдтæ истори æмæ адæмы культураймæ.

6 –æм къласæн лæвæрд цæуы хицæн грамматикон категоритæ: фонетикæ, морфологи, синтаксис, лексикæ.

Орфографион æгъдауæй раст фыссынæн стыр пайда у дзырдтæн сæ арæст зонын. Уымæ гæсгæ 6-æм къласы хъус уæлдай тынгдæр сæрдарын хъæуы темæ «Дзырдарæст» -мæ. Ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ арæхдæр хъæуы дзырдтæ анализ кæнын – ссарын дзырдтæн йæ уидаг, æмуидаг дзыртæ йын сæхъуыды кæнын. Уый фæххуыс уыдзæн дзырты растфыссынад хуыздæр бамбарынæн.

6 –æм къласы бахастон ивддзинад грамматикон категоритæ ахуыр кæнын фæткмæ: райдиан кълæсты рацыд æрмæг сфæлхат кæныны фæстæ ратдзынаен фонетикæ, стæй лексикæ, дзырдарæзт, синтаксис æмæ морфологи

6 къласы ирон æвзаджы курсы мидис

Æрмæг фæлхат

Лексикæ æмæ фразеологи. Лексикæ æмæ лексикологийы тыххæй æмбарынад. Ирон æвзаджы лексикайы хъæздыгдзинад дзырдтæй. Дзырды бастдзинад æцæгдзинадимæ. Дзырды лексикон нысаниуæджы структурæ. Бирæнысаниуæгад, йæ равзæрды мадзæлттæ. Лексикон омонимæмæ йæ хуызтæ. Омонимты равзæрд. Омоними бирæнысаниуæгадæй иртасыны фарст. Лексикон синоними æмæ йæ хуызтæ. Дзырдты синоними иртасыны фарст. Синонимты рæнхъ. Антонимтæ, сæ хуызтæ. Омонимтæй, синонимтæй, антонимтæй стилистикон æгъдауæй пайдакæнынад. Уырыссаг æвзагæй æрбайсгæ дзырдтæ. Диалектон æмæ ныхасыздæхтон дзырдтæ (диалектизмтæ), сæ дих къордтыл. Диалектизмтæй, профессионализмтæй, сывæллæтты лексикайæ пайдакæнынад дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Зæронд дзырдтæ – архаизмтæ æмæ неологизмтæ, сæ хуызтæ. Архаизмтæй, историзмтæй æмæ неологизмтæй аивадон литературæйы стилистикон æгъдауæй пайдакæнынад. Нырыккон ирон æвзаг дзырдтæй хъæздыг кæныны фæрæзтæ. нæмттæ. Фразеологи æмæ фразеологизмты тыххæй æмбарынад. Фразеологизмы хицæндзинад дзырд æмæ дзырdbастæй. Ирон æвзаджы фразеологизмты дих сæ хæйтты æнгæмдзинадмæ æмæ сæ равзæрдмæ гæсгæ. Фразеологизмты ахадындзинад дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Дзырдуртты хуызтæ, сæ ахадындзинад. Ирон æвзаджы дзырдуртæ: А. Шегренæ, В.с. Миллеры дзырдуртæ, Абайты Васойы «Уырыссаг-

ирон» æмæ «Историон-этимологион» дзырдуæттæ. Ирон-уырыссаг дзырдуæттæ. Терминологион, орфографион, æмбарынгæнæн, фразеологион, инверсион дзырдуæттæ.

Морфемикæ. **Дзырды хæйттæ.** Дæргъвæтин æмхъæлæсонты растфыссынаддзырды уидаджы, разæфтуан ны- йы фæстæ, фæсæфтуан – аг æмæ оны разæй. Морфемикæйы æмбарынад. Морфемæ куыд дзырды тæккæ къаддæр нысаниуæгджын хай. Дзырдты ивынад æмæ арæзт. Иууидагон дзырдтæ. Бындур æмæ кæрон. Æрмæст кæрон. Уидаг, разæфтуан æмæ фæсæфтуаны хæстæ дзырды мидæг. Хъæлæсонты æмæ æмхъæлæсонты ивынад.

Дзырдты морфемон æвзæрст. Орфографи куыд æвзагзонынады хай.

Дзырдтæ хæйттыл дих кæнынмæ арæхсын. Алыхуызон разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты фæрцы арæзт дзыртæй раст пайда кæнын. Дзырдты растфыссынад орфографион дзырдуаты фæрцы бæрæг кæнын.

Морфологи. **Сæрмагонд æмæ æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ.**

Номдар куыд ныхасы хай. Номдарты синтаксисон функцитæ хъуыдыйады. Уджын æмæ æнæуд предметтæ æвдисæг номдартæ. Æрмæст иууон æмæ æрмæст бирæон нымæцы чи вæййы, уыцы номдартæ, номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинæдтæ, сæ растфыссынад. Номдарты хауæнты кæрæтты растфысынад.

Сæрмагонд номдартæ. Стыр дамгъæ географион нæмтты, уынгты, фæзты, историон цауты нæмтты. Стыр дамгъæ æмæ дыкхæдзыгтæ чингуыты, газеты, журналты, нывты, кинонывты, спектакылты, литературон æмæ музыкалон уацмысты сæргæндты. Номдарты дзырдарæзт фæсæфтуантæ –**он**, **-дон**, **-д**, **-дзинад**, **-ыстон** æмæ разæфтуан **æм**-ы руаджы.

Дзырдты морфологион æвзæрст.

Миногон куыд ныхасы хай. Миногоны синтаксисон функцитæ хъуыдыйады. Миниуæгæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ. Миногонты бæрцбарæнтæ. Миногоны ивынад æнæ номдарæй. Миногонты дзырдарæзт фæсæфтуантæ æмæ разæфтуанты руаджы: - æг, он,-ын,-джын, ыккон, -гомау, æнæ-, æ-, æд-. Миногонты растфысынад, сæ морфологин æвзæрст.

Нымæцон.

Нымæцон куыд ныхасы хай. Нымæцонны стилистикон функцитæ. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ. Дæсгæйттæй нымæд.

Ахуыры рæстæджы пайдагонд цæудзысты репродуктивон и продуктивон ахуыры методтæ:

- информацион технологи;
- цæстуынгæ æрмæг,
- ИКТ,
- уацмыстæм иллюстраци,
- амонæн литература.

Æрмæг куыд æмбæрстгонд æрцыд, уый сбæрæг гæнæны хуызтæ:

тест саразын; фысгæ, дзургæ дзуæппытæ; нывæцæн, изложении.

Контролы формæтæ

- индивидуалон
- къордæй

- фронталон
- Контролы хуызтæ**
- развæлгъау
- фаткау
- тематикон
- кæронбæттæн

Урочыты хуызтæ:

- урок-ног æрмæг амынд
- урок-практикон куыст
- уроки-хъазт
- компьютерон урок
- урок -къодты куысты формæ
- ныхасы рæзты куыст
- интеграцигон урок

Технологитæ:

- традицион технологи;
- архайды технологитæ;
- иннæ предметты бастдзинадимæ

Нормы оценки знаний, умений и навыков по литературе

Оценка устных ответов учащихся.

При оценке устных ответов следует руководствоваться следующими основными критериями в пределах программы. **Оценкой «5»** оценивается ответ, обнаруживающий прочные знания и глубокое понимание текста изученного произведения; умение объяснить взаимосвязь событий, характер, поступки героев и роль художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; умение пользоваться теоретико-литературными знаниями и навыками разбора при анализе художественного произведения, привлекать текст для аргументации своих выводов, раскрывать связь произведения с эпохой (8-11 кл.); свободное владение монологической литературной речью.

Оценкой «4» оценивается ответ, который показывает прочное знание и достаточно глубокое понимание текста изучаемого произведения; умения объяснять взаимосвязь событий, характер, поступки героев и роль основных художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения; умение пользоваться основными теоретико-литературными знаниями и навыками при анализе прочитанных произведений; умение привлекать текст произведения для обоснования своих выводов; хорошее владение монологической речью. Однако допускаются две неточности в ответе.

Оценкой «3» оценивается ответ, свидетельствующий в основном о знании и понимании текста изученного произведения; умение объяснить взаимосвязь основных событий, характеры и поступки героев и роль важнейших художественных средств в раскрытии идейно-

художественного содержания произведения; знания основных вопросов теории, не достаточным умением пользоваться этими знаниями при анализе произведений; ограниченных навыков разбора и недостаточном умении привлекать текст произведений для подтверждения своих выводов. Допускается несколько ошибок в содержании ответа, недостаточно свободное владение монологической речью, ряд недостатков в композиции и языке ответа, несоответствие уровня чтения нормам, установленным для данного класса.

Оценкой «2» оценивается ответ, обнаруживающий незнание существенных вопросов содержания произведения, неумение объяснять поведение и характеры основных героев и роль важнейших художественных средств в раскрытии идейно-эстетического содержания произведения, незнание элементарных теоретико-литературных понятий; слабое владение монологической литературной речью и техникой чтения, бедность выразительных средств языка.

Диктантты бәреггәнәнтәы нормәтә.

Диктант у ськоладзауты растфыссынады хәрзхьәддзинад бәрег кәныны сәйраг формәтәй иу. Диктанттә хуыздәр у сәххәст текстәй пайда кәнын, кәцытә хьуамә дзуапп дәттой литературон әвзаджы нормтәм әмә ськладзаутәен сә кармә гәсгә уй сәнцәмбарәен.

Диктантты нормәтә.

	Дзырдунтон диктант	Контролон
5 къл.	15	90
6 къл.	15	100

Фиппаинаг. *Нымайәм куыд сәрмагонд, афтә әххуысгәнәг ныхасы хәйттә дәр.*

Куыстыты нормәтә.

<i>кълас</i>	<i>5</i>
диктанттә	6
изложәнитә	2
нывәцәен къласы	1
Нывәцәен хәдзармә	1
нывәцәен къласы	
Нывәцәен хәдзармә	1

Рәдәдтытә.

М	мидисы	<	фæцыбы
Н	ныхасы	>	рауæрæх
І	орфографион	U	уагъд дзы
V	пунктуацион	Z	абзац
Г	грамматикон	[]	уæлдай у
Л	лексикон	7	бынæттæ
С	синтасисон		

- Диктанттæ бæрæггæнгæйæ раст кæнæм, фæлæ рæдыдыл нæ нымайæм ахæм орфографион æмæ пунктуацион рæдыдтытæ:
 - дзырд иу рæнхъæй иннæмæ хæссын;*
 - рæдыдтытæ ахæм орфограммæтыл, кæцытæ скъолайы программæйы не сты;*
 - рæдыдтытæ, нырма цы орфограммæтæ нæ сахуыр кодтой, уыдоныл;*
 - сбæрæг кæнæн кæмæн нæй, бæстон ахуыргонд чи не рцыд, ахæм дзырдты растфыссынады*
 - авторы пунктуации фысгæйæ.*
- Раст кæнæм, фæлæ рæдыдыл нæ нымайæм, скъоладзау сæнæрхъуыдыйæ цы рæдыдтытæ фæуагътæ, уыдон (описки) дæр.
- Диктант бæрæггæнгæйæ кæсын хъæуы рæдыдтыты хуызмæ.
- Скъоладзау фысгæйæ фæуадзы хуымæтæг рæдыдтытæ, кæцытæ бæлвырд не вдисынц йæ растфыссынады хæрзхъæддинад. Дыууæ ахæм рæдыды нымайæм иуыл.
- Хуымæтæг рæдыдтытæ сты:
 - раиртæстмæ гæсгæ фиппаинæгтыл нымад чи у;*
 - стыр дамгъæ вазыгджын сæрмагонд нæмтты;*
 - иннæ æвзæгтæй æрбайсгæ сæрмагонд нæмтты;*
 - иу æрхæцæн нысаны бæсты æндæр æвæрд куы рцæуы;*
 - æрхæцæн нысæнттæ куы фембæлынд æмæ дзы иу уагъд куы рцæуы, кæнæ та сæ бынæттæ ивд куы рцæуынц;*
 - хъус дарын хъæуы æмхуызон, кæнæ цалдæр хатты цы рæдыдтытæ æмбæлынд, уыдонимæ.*
- Уыцы иу дзырды, кæнæ сæмуидагон дзырдты уидаджы сæмбæлгæ рæдыдтытæ нымайæм иу рæдыдыл.
- Æмхуызоныл нымайæм рæдыдтытæ иу орфограммæйыл, кæд дзырдты растфыссынад ис ацы дзырды грамматикон хицæндзинады, уæд.
- Кæд дзырды растфыссынад сбæлвырд кæнынæн агурæм сæндæр дзырд, кæнæ йæ формæ, уæд уыдон æмхуызон рæдыдтытæ не сты.

Фиппаинаг: **фыццаг æртæ æмхуызон рæдыды нымайæм иуыл, цыппæрæм æмæ а.д. – куыд хицæн рæдыдтытæ.**

- 5 растгонд рæдыдæй фылдæр кæм уа, ахæм диктантæн йæ бæрæггæнгæн ныллæгдæр кæнæм 1 балл.
- 3 æмæ фылдæр растгонд рæдыды кæм ис, ахæм куыстæн нæй сæвæрæн иттæг хорз бæрæггæнн «5».

Диктантæн сæвæрæм иу бæрæггæнгæн.

- «5» - сæвæрæм сæнæрсæдд куыстæн. Гæнæн ис 1 хуымæтæг орфографион, кæнæ 1 хуымæтæг пунктуацион рæдыдæн

2. «4» - сөвсөрсөм 2 орфографион сөмсө 2 пунктуацион рөдыдсөн; ксөнсө 1 орфографион сөмсө 3 пунктуацион рөдыдсөн; ксөнсө 4 пунктуацион рөдыдсөн сөнсө орфографион рөдыдтытсөй;
3. «3» - сөвсөрсөм- 4 орфографион сөмсө 4 пунктуацион рөдыдсөн; ксөнсө 3 орфографион сөмсө 5 пунктуацион рөдыдсөн; ксөнсө 7 пунктуацион рөдыдсөн сөнсө орфографион рөдыдтытсөй;
4. «2» - сөвсөрсөм 7 орфографион сөмсө 7 пунктуацион рөдыдсөн; ксөнсө 6 орфографион сөмсө 8 пунктуацион рөдыдсөн.
5. Уымсөй фылдсөр рөдыдтытсөн сөвсөрсөм «1»

Контролон куысты ма уелсөмхассөн хөслсөвсөрд (фонетикон, лексикон, орфографион, грамматикон) куы уа, уөд сөвсөрсөм 2 бөрсөггсөнсөн – апы куыстсөн дсөр хицсөнсөй.

Уелсөмхассөн хөслсөвсөрдсөн бөрсөггсөнсөн сөвсөрсөм афтсө:

1. «5» - сөппсөт хөслсөвсөрдтсө дсөр сты раст конд;
2. «4» - $\frac{3}{4}$ (фылдсөр хай) сөххсөст сты;
3. «3» - сөрдсөг сөххсөстгонд куыстсөн;
4. «2» - сөрдсөгсөй кьаддсөр сөххсөстгонд куыстсөн;
5. «1» - сөппындсөр нсө ссөххсөст кодта, уөд.

Дзырдуатон диктантсөн сөвсөрсөм бөрсөггсөнсөн афтсө:

1. «5» - сөвсөрсөм сөнсөрсөдыд куыстсөн
2. «4» - 1-2 рөдыдсөн;
3. «3» -3-4 рөдыдсөн;
4. «2» - 7 рөдыдсөн;
5. «1» - уымсөй фылдсөр

Нывсөцсөн сөмсө изложениы бөрсөггсөнсөнны нормсөтсө.

Нывсөцсөн сөмсө изложении сты сьсөладзауты ныхасы хсөрзхьсөддзинад бөрсөггсөнсөнны ссөйрагдсөр формтсө.

Нывсөцсөнтсө сөмсө изложениытсө фыссын хьсөуы программсөйы ныхасы рсөзтыл куысты домсөнтсөм гсөсгсө.

Изложениы хьуамсө уа:

6 кьласы – 120 -150 дзырды.

Нывсөцсөнты:

6 кьласы – 1,5-2 фарсы.

Нывсөцсөнны ас вөйы кьаддсөр ксөнсө фылдсөр ахсөм уавсөртсөм гсөсгсө: нывсөцсөнны стиль сөмсө жанр, темсө; сьсөладзауты цсөттсөддинад.

Нывсөцсөнты сөмсө изложениы фсөрцы брсөг ксөнсөм :1) сьсөладзау темсө раргом ксөннынмсө куыд арсөхсы; 2) сөвзаджы фсөрсөзтсөй пайда ксөннын куыд зоны; 3) растфыссынады хсөрзхьсөддзинад.

Алы нывсөцсөнны сөмсө изложениысөндсөр сөвсөрсөм 2 бөрсөггсөнсөнны; фыццаг – куысты мидиссөн; дыккаг – растфыссынады хсөрзхьсөддзинадсөн.

Дыууссө бөрсөггсөнсөнны дсөр сөвсөрсөм сөвзагсөй. Асрмсөст литературсөйы куы бөрсөггсөнсөнны зониндзинсөдтсө, уөд фыццаг бөрсөггсөнсөн сөвсөрсөм литературсөйсө.

Скъоладзауты растфыссынады хързхъеддзинад бъррег кенын хъеуы, цал орфографион, пунктуацион семе грамматикон редыды фъеуагъта, уыме гесге.

Бърреггенын сыйраг домента.

<i>Бърреггенын</i>	<i>Мидис семе ныхасыхъед</i>	<i>Расфыссынады хързхъеддзинад</i>
«5»	1. Скъоладзау иттэг хорз раргом кодта теме; 2. Мидис фыст у, куыд сембелы, ахем феткмге гесге. 3. Скъоладзауы дзырдут у хъездыг; дзыртгей пайда кены, кем куыд сембелы, афтг. Генын ис: 1-2 ныхасы редыды; 1 редыд мидисы	1 орф., 1 пункт., 1 грам. редыды.
«4»	1. Хорз раргом кодта темге, фелге иу цалгэр ран темгейге ахызт. 2. Мидисы феткгеггэрд иучысыл хелд гэрцызд. 3. Куысты стиль у аив. Генын ис: 2 редыды мидисы; 3-4 ныхасы рдыды.	2 орф., 2 пункт., кенге 1 орф. семге орфог р. семге 2 грам. редыды.
«3»	1. Темге сгхгест гргом ну. 2. Скъоладзауы ныхасыхъед у мегуыр, дзыртгей раст нге пайда кены. 3. Мидисы феткгеггэрд хелд гэрцызд. Генын ис: 4 редыды мидисы; 5 ныхасы редыды.	4 орф., 4 пункт., кенге 3 орф. семге орфог р. семге 4 грам. редыды
«2»	1.Скъоладзау сеппындгэр темге нге раргом кодта. 2.Куыст пъланмге гесге фыст нгу. 3.Скъоладзауы ныхасыхъед у ныллгег, фыст у цыбыр хъуыдыйгедтгей, се хгген нгей бастдзинад. 4.Аргх дзыртгей раст пайдагонд нге цгуы. Генын ис: 6 редыды мидисы семге 7 ныхасы рдыды.	7 орф., 7 пункт., кенге 6 орф. семге 8 орфог р. семге 7грам. редыды
«1»	Куысты ис: 6 редыды мидис семге 7 ныхасы редыдгей фылдгэр.	7 орф., 7 пункт., 7 грам. Редыды.